

Nota de premsa

Barcelona - 07/09/22

La Fundació Bofill alerta que la pèrdua d'aprenentatges derivada de la covid-19 es pot cronificar si no s'activen mesures urgents

- +** Les proves de competències bàsiques de 4t d'ESO mostren un retrocés en els resultats dels alumnes catalans, especialment en matemàtiques i anglès. La puntuació en aquestes proves ha caigut 2,7 punts en castellà, 9,1 en matemàtiques i 6,3 en llengua anglesa.
- +** La pèrdua d'aprenentatges s'arrossega al llarg de l'escolaritat i és un factor de fracàs i abandonament escolar. Però som a temps d'evitar que la pandèmia sanitària derivi en una epidèmia educativa.
- +** Tot i la baixada de resultats, Catalunya no es troba entre els països que, de mitjana, ha patit més pèrdua educativa durant la pandèmia. Això s'explica per l'aposta ferma per retornar a la presencialitat el curs 2021-2022, l'increment del personal docent i a l'esforç dels docents per recuperar el temps quan va començar el curs 2020-2021.
- +** A Catalunya no disposem de dades públiques per poder examinar l'impacte desigual entre alumnes, però les dades recollides en altres països mostren que aquesta pèrdua no ha estat igual per a tothom: els alumnes socioeconòmicament desavantatjats i els que ja partien d'un rendiment acadèmic inferior són els que han tingut una davallada més important i qui més suport necessiten per recuperar els aprenentatges.
- +** Es cronifica la diferència entre centres complexos i no complexos. Gràcies a l'esforç extraordinari dels professionals, aquesta desigualtat no s'ha vist incrementada a causa de la pandèmia.

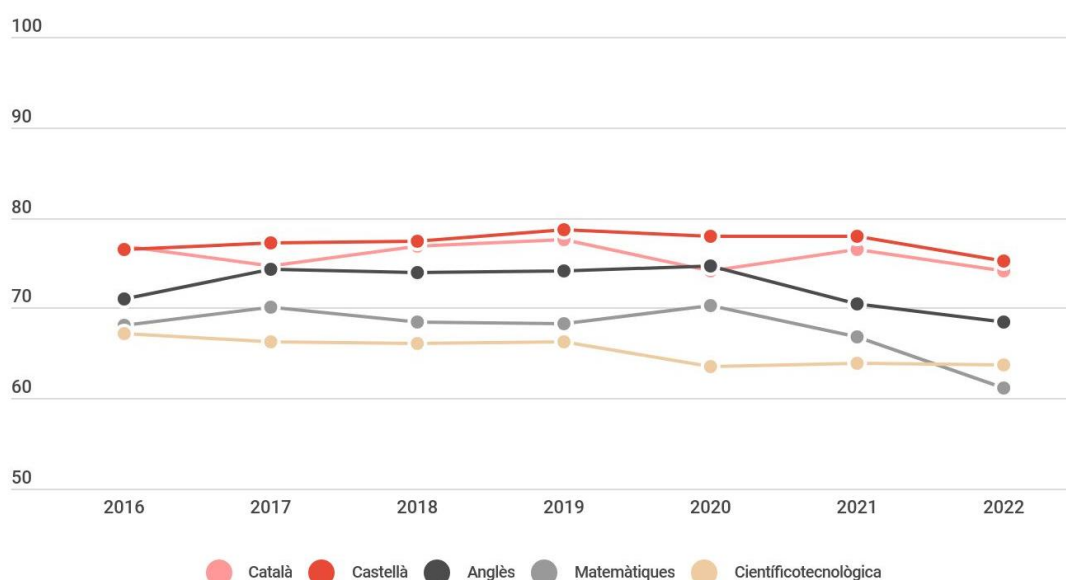
- +** És urgent que el Departament d'Educació impulsi mesures d'identificació, orientació i suport a l'alumnat per revertir la caiguda de resultats, reduir els elevats percentatges d'alumnes amb puntuacions baixes i prioritzar el redreçament dels nivells d'aprenentatges dels alumnes més febles. Entre d'altres:
- Fer un diagnòstic acurat sobre quin és el perfil d'alumnat més perjudicat per la pèrdua d'aprenentatges derivada de la pandèmia i en quins centres es troba per implementar accions de suport.
 - Crear un **protocol per identificar l'alumnat socialment desafavorit i amb necessitats educatives que permeti millorar el diagnòstic i seguiment d'aquests alumnes.**
 - **Un pla d'orientació d'individualitzat** d'entre 40 i 60 hores per a l'alumnat amb més dificultats d'aprenentatge que permeti als centres educatius, amb la col·laboració de les entitats i els recursos de l'entorn, atendre i donar oportunitats educatives a l'alumnat educativament i socialment més feble.
 - **Un model de beca que contempli un ajut econòmic de fins a 3.000 euros per curs per a alumnes vulnerables estudiants de 3r i 4t d'ESO, i de fins a 10.000 euros per a l'alumnat de 1r i 2n curs de Batxillerat i Cicles Formatius,** que acompanyi el pla individualitzat d'orientació
 - **Incrementar extraordinàriament els recursos docents i no docents dels centres més desafavorits** seguint un model de finançament per fórmula que distribueixi els recursos segons les necessitats dels centres.
 - **Involucrar els grups de recerca de Catalunya en el desenvolupament de recerques** que permetin diagnosticar els problemes, seguir l'evolució de les dades i fer propostes que permetin millorar els resultats i reduir les desigualtats. Per això, cal garantir-los l'accés a les dades sociodemogràfiques i acadèmiques de l'alumnat i dels seus entorns d'aprenentatge.

Els resultats de les proves de competències bàsiques, publicats recentment pel Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, **mostren que el tancament d'escoles viscut al llarg del tercer trimestre del curs 2019-2020 arran de la pandèmia de la COVID-19 i les limitacions que aquesta va representar en la represa del curs 2020-2021 (grups bombolla o acollida inicial sense avaluacions diagnòstiques) han estat una font profunda de pèrdua d'aprenentatges i de desigualtat educativa.**

El període de confinament no només va perjudicar el progrés educatiu del conjunt del sistema, sinó que **va evidenciar la força de tres bretxes en el sosteniment del vincle educatiu: entre alumnes** (amb més o menys recursos familiars), **entre centres** (amb més o menys experiència digital i una composició social més o menys afavorida) i **entre docents** (més o menys habituats als entorns digitals d'aprenentatge).

Caiguda general dels resultats, especialment en matemàtiques i llengua anglesa

**Puntuació mitjana global de les proves de competències bàsiques de 4t d'ESO.
Anys 2016-2022**

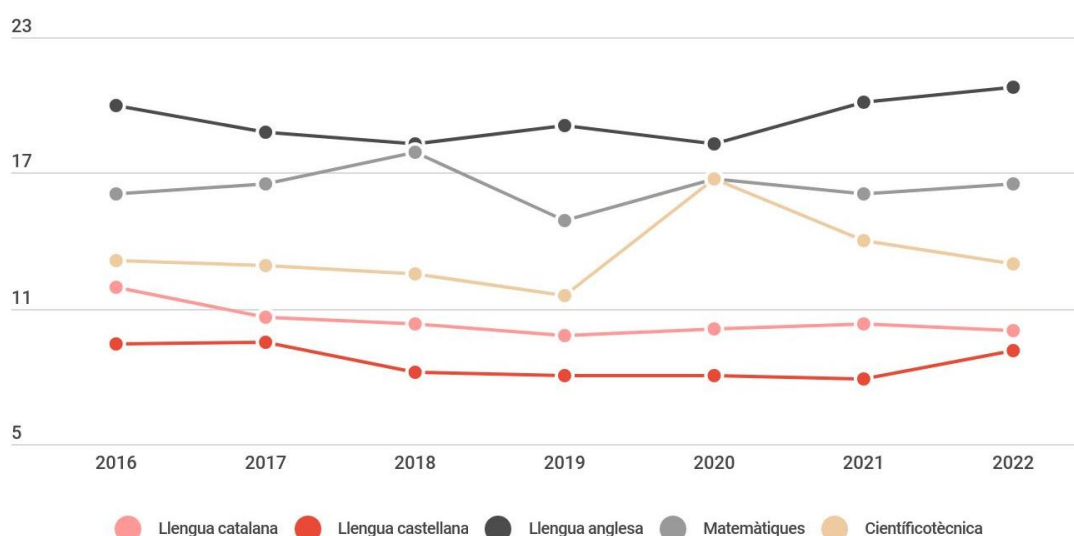
- En comparació amb l'any 2020 (just abans del tancament d'escoles), l'any 2022 **la puntuació en aquestes proves ha caigut 2,7 punts en castellà, 9,1 en matemàtiques i 6,3 en llengua anglesa; en llengua catalana no s'observen pèrdues en aquests dos anys.** Especialment destacables són, per tant, les caigudes en els resultats de matemàtiques i llengua anglesa. En aquestes mateixes matèries és on trobem més percentatge d'alumnes concentrat en el tram més baix de rendiment (23,5% i 19,6%, respectivament). Cal tenir en compte que anglès i matemàtiques són les assignatures on tenen més incidència el perfil socioeconòmic de l'alumne, les realitats dels centres educatius, les polítiques educatives i el context econòmic general.
- D'acord amb l'evidència internacional, **els estudiants socioeconòmicament desavantatjats, així com aquells que partien d'un rendiment acadèmic inferior són els qui han experimentat les pèrdues d'aprenentatge més importants**, per tant, els principals

perjudicats de l'allunyament de les aules. Aquesta circumstància és similar a l'efecte de desigualació educativa que es produeix a conseqüència de les setmanes de vacances d'estiu, el conegut com a "summer gap". Les dades publicades per a Catalunya no permeten examinar l'abast d'aquest impacte desigual entre alumnes en els resultats de les proves de competències a 4t d'ESO. Sí que destaca l'existència de notables diferències entre els resultats de centres de baixa i alta complexitat, en favor dels primers, a totes les matèries.

Es cronifiquen les desigualtats entre centres segons complexitat

- **Desigualtats de resultats entre centres educatius socialment vulnerables (alta complexitat) i centres no vulnerables (complexitat baixa).** Enguany, els alumnes dels centres no complexos han obtingut de mitjana 20,8 punts més en anglès que els alumnes en centres d'alta complexitat, 16,5 punts més en matemàtiques, 9 punts més en castellà i 10 en català.
- A excepció dels resultats d'anglès, on la diferència a favor dels centres no complexos s'ha incrementat en 2,5 punts percentuals, **la magnitud de les desigualtats entre centres complexos i no complexos s'ha mantingut força estable en els darrers tres anys.** De nou, molt probablement devem aquesta contenció sobretot al **sobreesforç dels equips directius i docents dels centres de major complexitat i a la capacitat de resiliència del seu alumnat i les seves famílies.**

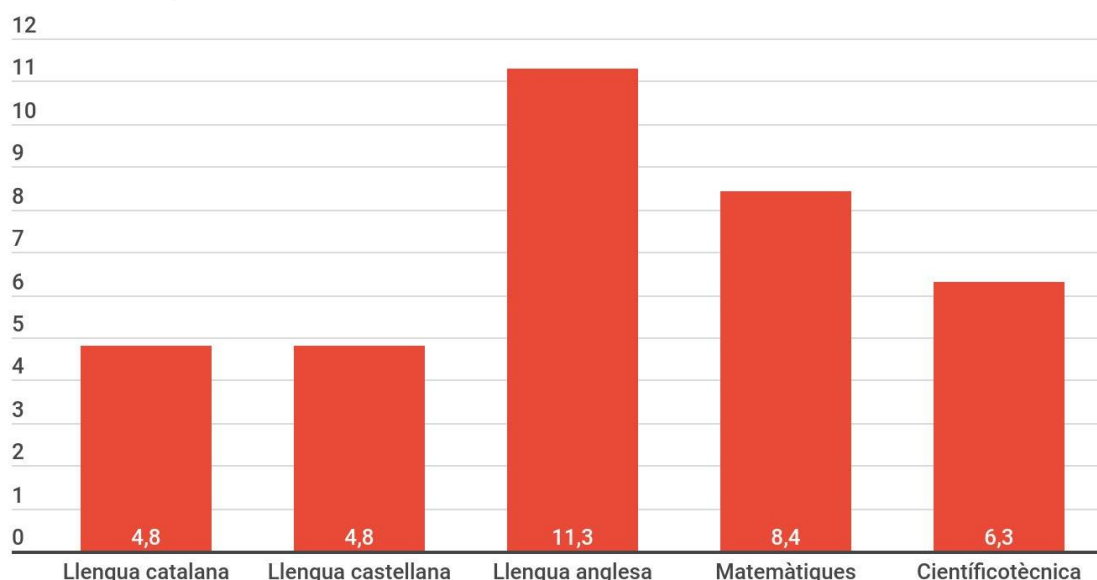
Evolució de les diferències entre les puntuacions mitjanes de centres de complexitat alta i baixa, segons matèria. Anys 2016-2022

Les diferències entre centres públics i concertats es deuen al perfil diferent d'alumnat i no a la titularitat

També podem observar **diferències entre centres públics i concertats**, publicades només des de 2021: els centres concertats obtenen resultats 4,8 punts superiors en català i castellà, 8,4 punts més en matemàtiques i 11,3 en llengua anglesa. En tot cas, **són diferències que no es deuen a un "efecte titularitat", sinó a les desigualtats en les composicions socials** que, de mitjana, tenen uns i altres centres.

Diferència entre les puntuacions mitjanes de centres públics i concertats, segons matèria. Any 2022.

Cal revertir la caiguda de resultats, reduir els elevats percentatges d'alumnes que es troben en els trams més baixos de puntuacions de rendiment i prioritzar el redreçament dels assoliments dels alumnes més febles, que l'evidència internacional conclou que són els més perjudicats per la crisi i els qui més suport necessiten per recuperar els aprenentatges.

Catalunya, entre els països on han caigut menys els resultats gràcies a la tornada més ràpida a la presencialitat, els recursos extraordinaris de docents i la resiliència dels professionals

Tots els països que van tancar escoles han experimentat retrocessos importants en els resultats educatius dels seus alumnes, particularment d'aquells en una situació socioeconòmica i educativa més desfavorida.

En els països on les escoles van romandre més setmanes tancades és on més van caure els resultats d'aprenentatge dels alumnes. Així ho mostra un [estudi recent](#) que compara les pèrdues documentades per un conjunt ampli de països

desenvolupats. A Europa, la mitjana de tancament va ser d'11 setmanes, amb una pèrdua associada d'1,5 punts de rendiment global per setmana. El retrocés en els resultats dels alumnes catalans en les proves de competències bàsiques de 4t d'ESO d'aquest any respon a aquest mateix efecte pandèmic.

Duració per país del tancament escolar i mitjana de pèrdua d'aprenentatges

Country	Closure length weeks	Average learning losses (SD)	Source
Mexico	48	-0.55	Hevia et al 2021
Brazil	26	-0.32	Lichand et al 2021
Poland	20	-0.3	Jakubowski 2022
Russian Federation	14	-0.27	Chaban et al 2022
Norway	7	-0.24	Skar et al 2021
China	7	-0.22	Clark et al. 2021
South Africa	22	-0.22	Ardington et al 2021
Switzerland	8	-0.2	Tomasik et al 2020
Italy	15	-0.19	Contini et al 2021
Belgium	9	-0.18	Maldonado and Witte 2022
Netherlands	10	-0.17	Haelermans et al 2021
Germany	10	-0.14	Ludewig et al 2022
United States	23	-0.14	Average of: Bielinski et al 2021; Domingue et al 2021; Kogan and Lavertu 2021; Kuhfeld et al 2022; Locke et al 2021; Pier et al 2021
Czech Republic	9	-0.11	Korbel and Prokop 2021
England	10	-0.09	EPI 2021
Spain	12	-0.05	Arenas and Gortazar 2022
Australia	8	0.00	Gore et al. 2020
Denmark	8	0.00	Birkelund and Karlson 2021
Japan	11	0.0	Asakawa and Ohtake 2021

Font: Harry Anthony Patrinos, Emiliana Vegas i Rohan Carter-Rau, "An Analysis of COVID-19 Student Learning Loss", World Bank Group, Policy Research Working Paper 10033, maig 2022.

Les dades disponibles per a Catalunya no permeten fer estimacions directament comparables a les realitzades en altres països, si bé la caiguda general dels resultats competencials en aquests dos anys a 4t d'ESO semblen indicar que **en conjunt no ens trobem entre els sistemes educatius que més pèrdues d'aprenentatge han patit arran de la pandèmia.**

A Catalunya, la contenció d'aquest retrocés es deu a diversos factors:

- En primer lloc, a l'**aposta ferma de retornar a la presencialitat sense dilació el curs 2020-2021**

- Als **recursos extraordinaris** posats pel Departament d'Educació com a resposta a la situació d'emergència, per un valor aproximat de 576 milions d'euros: d'una banda, increment del nombre de docents i professionals d'educació (8.000 dotacions), d'altra banda, recursos focalitzats com el Pla de Millora de les Oportunitats Educatives (pressupost aproximat de 48 milions d'euros).
- A la **feina resilient de mestres i professors** que, tot i la manca d'orientacions clares, de precedents i a la complexitat de la gestió de grups bombolles i confinaments intermitents, van fer una important tasca d'acompanyament educatiu als infants i joves.

Ara bé, la tornada a l'escola el curs 2020-2021, es van perdre algunes oportunitats per recuperar els perjudicis causats pel temps lluny de l'aula, com s'hagués pogut fer amb mesures d'acollida, amb un diagnòstic inicial dels alumnes i amb agrupaments flexibles per atendre a la diversitat de les pèrdues d'aprenentatge, molt més enllà dels "grups bombolla".

Cal un pla de recuperació educativa post-covid

Els aprenentatges són recuperables, i les desigualtats de rendiment corregibles; aquest no és en absolut un objectiu inassolible. Però **calen polítiques decidides d'equitat per recuperar els resultats educatius de manera sostenible.** I cal basar aquestes polítiques **en un diagnòstic aprofundit i fiable de quins són els factors** -individuals, familiars, de centre i context- que es troben darrere dels resultats educatius i de l'impacte que hi ha tingut la crisi pandèmica.

Per aconseguir que cap alumne no es quedi enrere de la recuperació post-covid, és imprescindible que el Departament d'Educació impulsi una agenda d'equitat que aposti de forma urgent i prioritària per:

1. Crear un **protocol per identificar l'alumnat socialment desafavorit i amb necessitats educatives que permeti millorar el diagnòstic i seguiment d'aquests alumnes.** Aquest protocol d'identificació compartit ha de facilitar l'automatització dels processos d'obtenció i ús de dades relatives als alumnes i les seves famílies. Aquesta informació hauria de permetre complementar el RALC amb dades socioeconòmiques de l'alumnat i les seves famílies (renda i nivell d'estudis). D'aquesta manera es podrà fer el seguiment de la trajectòria educativa de l'alumnat en situació de vulnerabilitat social i planificar millor els recursos necessaris per donar-hi resposta (programes de suport, enfortiment d'equips docents i no docents, ajuts econòmics a alumnes, famílies i centres, plans d'entorn, etc.).
2. **Un pla d'orientació d'individualitzat** per a l'alumnat amb més dificultats d'aprenentatge. **Cal apostar per autèntica política d'orientació i suport educatiu** que permeti als centres educatius, amb la col·laboració de les

entitats i els recursos de l'entorn, atendre i donar oportunitats educatives a l'alumnat educativament i socialment més feble. L'objectiu d'aquesta mesura és que tot l'alumnat rebi entre 40 i 60 hores d'orientació.

L'estratègia d'orientació, liderada des dels centres educatius, ha de tenir en compte aquells elements que, d'acord amb les recerques existents, són clau de cara a incrementar el seu èxit, com ara: treball per a l'autoconeixement de l'estudiant, conscienciació i informació sobre el sentit dels estudis, anàlisi sobre les oportunitats formatives en el territori, connexió amb els recursos i serveis educatius de l'entorn, participació i compromís de les famílies amb les accions d'acompanyament a l'escolaritat del pla, etc.

Aquesta estratègia s'hauria de concretar en **un pla d'orientació d'individualitzat** que hauria de contenir un nombre d'hores d'orientació personalitzada de l'alumne en el seu procés de finalització de l'ESO i d'afrontament de l'itinerari formatiu postobligatori. Aquest volum d'hores d'orientació serà variable, d'acord amb la situació familiar i necessitats educatives de l'alumne.

- 3. Un model de beques que contempli un ajut econòmic de fins a 3.000 euros per curs per a alumnes vulnerables estudiants de 3r i 4t d'ESO, i de fins a 10.000 euros per a l'alumnat de 1r i 2n curs de Batxillerat i Cicles Formatius**, que acompanyi el pla individualitzat d'orientació, sota la responsabilitat dels centres educatius, amb accions ajustades a la situació i necessitats dels joves, i que contempli la participació de les famílies en un acord d'acompanyament a l'escolaritat dels fills.
- 4. Reforçar la lluita contra la segregació escolar** amb mesures com la reducció de la sobreoferta de places escolars públiques i concertades allà on n'hi hagi, i el tancament de ràtios de grups en centres de major complexitat un cop acabada la preinscripció, per limitar-hi l'assignació de matrícula viva. Només així es neutralitzaran les diferències de resultats entre centres educatius atribuïbles a les seves composicions socials.
- 5. Incrementar extraordinàriament els recursos docents i no docents dels centres més desfavorits seguint un model de finançament per fórmula.** Serà aquesta la manera d'ajustar l'assignació de recursos a les necessitats objectives dels centres i equilibrar així les seves condicions d'escolarització, ara mateix molt desiguals. Els nous recursos que s'incorporin al sistema educatiu s'han d'assignar als centres on l'alumnat ha patit i pateix més els efectes de la crisi i on la necessitat de millora és més urgent. És una mesura d'eficiència econòmica i de justícia educativa.
- 6. Garantir que l'alumnat, especialment el de centres d'alta complexitat, té accés i participa en activitats extraescolars de qualitat** durant el curs i en vacances d'estiu. La recerca indica que la participació en activitats no lectives de l'alumnat amb dificultats socioeconòmiques millora el vincle educatiu i els aprenentatges. Per això, cal garantir una oferta equilibrada

arreu del territori i un sistema de beques i tarifació social que permeti a tots els infants vulnerables gaudir gratuïtament d'activitats extraescolars al llarg del curs.

- 7. Involucrar els grups de recerca de Catalunya en el desenvolupament de recerca** que permeti diagnosticar els problemes, seguir l'evolució de les dades i fer propostes que permetin millorar els resultats i reduir les desigualtats. Per això cal garantir-los l'accés a les dades sociodemogràfiques i acadèmiques de l'alumnat i dels seus entorns d'aprenentatge.